

TARTU ÜLIKOOLI VILJANDI KULTUURIAKADEEMIA

Muusikaosakond

Koolimuusika õppekava

Katre Koppel

**MUUSIKA ROLL EESTI KEELE ÕPPES VENE
ÕPPEKEELEGA LASTEAEDADES**

Bakalaureusetöö

Juhendaja: Kadri Steinbach, MA

Viljandi 2019

SISUKORD

SISSEJUHATUS.....	3
1. VÕÕRKEELE JA MUUSIKA LÕIMIMISE VÕIMALUSED EELKOOLIEAS.....	6
1.1 Võõrkeele õpetamise metoodika eelkooliealistele.....	6
1.2 Lõimingust.....	8
1.3 Muusika roll võõrkeele õpetamisel.....	9
2. UURIMISTÖÖ MEETODI KIRJELDUS.....	15
2.1 Valimi kirjeldus.....	15
2.2 Andmete kogumise protseduur.....	16
3. UURIMISTÖÖ TULEMUSED.....	17
3.1 Õpetajate vastused.....	17
3.2 Arutelu.....	25
KOKKUVÕTE.....	27
SUMMARY.....	29
KASUTATUD KIRJANDUS.....	31
LISAD.....	33

SISSEJUHATUS

Viimasel ajal on palju räägitud võõrkeeleeõppe alustamise olulisusest juba eelkoolieas. Eesti meedias on antud teemal sõna võtnud nii erialaspetsialistid kui ka näiteks Eesti Vabariigi President Kersti Kaljulaid: *“On tohutu lapse aja ja ressursi raiskamine, kui me ei õpeta talle lasteaias selgeks veel ühte keelt. Vene laste puhul peaks selleks olema eesti keel, aga ka eesti laps võiks tegelikult lasteaiast saada kaasa selle hindamatu varanduse – teise keele. Olgu see siis inglise, vene või saksa keel.”* (Postimees, 02.02.2017) 2010. aastal läbiviidud uuringu kohaselt peavad ka Eesti võõrkeeleeõpetajad kõige olulisemaks teguriks laste keeleoskuse parandamise juures just võimalikult varajast algust (Mallo ja Kello, 2010). Arvatakse, et parim iga keele õppimiseks on 5. ja 10. eluaasta vahel: laps omandab piisava sisendi korral keele kiiresti ning samas saavutab ta ka korrektse häälduse ning keelekasutuse (Kärtner jt, 2006). Ruutmets ja Saluveer (2008) on lisaks välja toonud psühholoogilise teguri, nimelt pole eelkooliealine laps enesekriitiline, ta ei karda teha keelt kasutades vigu ning ta on loomult uudishimulik ning aldis uusi asju proovima ja katsetama. See tähendab aga suurt motiveeritust õppimiseks. Võõrkeeleeõpet soodustab ka asjaolu, et laps üldiselt soovib suhelda (Kärtner jt, 2006).

Vastavalt koolieelse lasteasutuse seadusele toimub lasteasutustes õppetegevus eesti keeles, kuid kohaliku omavalituse volikogu otsusel võib see toimuda ka teises keeles. 2018/19. õa õppis Eesti alusharidussüsteemis vene õppekeeles 10 721 last (kokku 65 935 last) 102 (osaliselt) vene õppekeelega alusharidusasutuses (Haridusilm). Vene õppekeelega alusharidusasutustes on eesti keele õpe teise keelena aga riiklikus õppekavas kehtestatud määra järgi kohustuslik (Koolieelse lasteasutuse seadus, § 8). Eesti keele õpe algab kolmeaastaselt ning seda võib rakendada kolmel eri viisil: eraldi keeletegevused, lõimitud keeleõppetegevused või osaline keelekümbelse meetod (viieaastaselt täieliku keelekümbelse meetod) (Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava, § 9). Õppetegevuste eesmärgiks on huvi tekitamine eesti keele ja kultuuri vastu, oskus mõista ja luua lihtsamat eestikeelset kõnet ning julgus suhelda nii täiskasvanute kui ka teiste lastega. (Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava, § 19)

Käesolev töö keskendub eesti keele kui teise keele õppele lasteaias ning uurib muusika kasutamist keeleõppetegevustes. Eesti keele kui teise keele õppega seotud temaatikat on

uuritud üsna palju. Peamiselt keskenduvad uurimused erinevate osapoolte arvamustele ja hinnangutele õppe kvaliteedile, tulemustele vms. Mitmes töös on uuritud teiste seas ka muusika kasutamist üldisemalt. Näiteks Janika Kilk (2018) on uurinud oma bakalaureusetöös muukeelse lapse õpet eestikeelses rühmas, mille tulemustest kajastub, et üle poole õpetajatest kasutab keeleõppes muusikalisi tegevusi ning viiendik vastanutest peab seda kõige efektiivsemaks. Airi Ranne (2002) uuris toetavaid tegureid keeleõppes ja leidis, et laulmistundides kasutatakse eesti keelt „väga palju“ 67% juhtudest ning õpetajad leiavad selle olevat ka efektiivse. Muusika ja keeleõppe lõimimist põhikoolis on uurinud oma magistritöös Marina Ventšikova (2014). Inglise keele õppe valdkonnast on Anette Avvald (2017) oma bakalaureusetöö raames koostanud õppematerjali eelkooliealistele lastele inglise keele õpetamiseks laulude abil ning uuris selle efektiivsust õpetajate seas.

Teemat ajendas mind uurima tööalane vajadus ja ka huvi ja soov teada saada, kuidas praktiseerivad õpetajad muusikat eesti keele õpetamisel kasutavad. Varasemad tööd on uurinud erinevaid keeleõpet mõjutavaid tegureid üldiselt ning neis kajastub mingil määral ka muusika roll, kuid vajalik oleks uurida teemat fookusega just muusikal. Muusikaliste tegevuste kasutamise kohta on olemas palju materjale inglise keele õpetamise kohta, kuid sarnane metoodiline materjal eesti keele õpetamiseks eelkooliealistele tundub esmapilgul vaadeldes üsna vähene või vähemalt pole kättesaadav laiemale ringile.

Uurimuse eesmärgiks on selgitada välja, kuidas kasutatakse muusikalisi tegevusi vene või eesti-vene õppekeelega lasteaedades vene emakeelega lastele eesti keele õpetamiseks. Uurimisprobleemi sõnastan küsimusena: Milline on muusika roll eesti keele kui teise keele õpetamisel lasteaedades? Sellest lähtuvalt püstitan järgmised uurimisküsimused:

1. Mis on õpetajate peamised põhjused muusika ja keeleõppe lõimimiseks?
2. Kust leiavad õpetajad infot/õppematerjale muusika ja keeleõppe lõimimise kohta?
3. Missuguseid muusikalisi tegevusi kasutatakse eesti keele õpetamiseks?
4. Missugune on eestikeelse muusika mõju tunni üldatmosfäärile/lastele?
5. Mis raskused on eestikeelsete muusikaliste tegevuste läbiviimisel?

Töö esimene peatükk kirjeldab teema teoreetilist tausta, milles antakse ülevaade võõrkeeleeõppe eripärast eelkooliealiste laste õpetamisel ning kirjeldatakse lõimimise mõistet. Peatüki viimases osas tuuakse välja teoreetiline materjal muusika ja keeleõppe lõimimise võimalustest ja kasutegurist toetudes erinevatele uuringutele ja allikatele. Töö teises peatükis kirjeldan uurimuse käiku, meetodit ja valimit ning viimases peatükis toon välja uurimuse tulemused toetudes intervjuudele ning esitan kokkuvõtte tulemustest.

1. VÕÕRKEELE JA MUUSIKA LÕIMIMISE VÕIMALUSED EELKOOLIEAS

Järgnevas peatükis kirjeldan eelkooliealiste laste võõrkeeleeõppe põhimõtteid üldisemalt ning annan ülevaate eesti keele kui teise keele õppe sisust koolieelse lasteasutuse riiklikust õppekavast lähtuvalt. Seejärel toon välja olulise info lõimimise kohta. Peatüki viimane osa keskendub keeleõppe ja muusika lõimimisele, milles toon välja erinevad meetodikad ning kirjeldan muusika mõju keeleõppele erinevatele allikatele ja uurimustele toetudes.

1. 1 VÕÕRKEELE ÕPETAMISE METOODIKAST EELKOOLIEALISTELE

Koolieelse lasteasutuse riikliku õppekava § 19 kirjeldab üldisi põhimõtteid eesti keele kui teise keele ainevaldkonna õppetegevuste planeerimisel ja läbiviimisel:

- „1) peetakse oluliseks eesti keelt kuulata ja omandada keeleoskus tegevuste käigus, kus sõnalist suhtlemist toetab kontekst (nt ümbritsevad esemed);
- 2) pööratakse erilist tähelepanu erinevate meelte kaasamisele ja näitlikustamisele: kasutatakse miimikat, kehakeelt, žeste, intonatsiooni, muusikat, rütmi ja mitmesuguseid näitlikke vahendeid;
- 3) suunatakse last õpitavat keelt kasutama igapäevategevustes ning suhtlemisel, luuakse selleks lapsi huvitavaid olukordi, sh väljaspool lasteaeda (kauplus, teater, spordivõistlus, õppekäik jm);
- 4) korratakse õpitut erinevates kontekstides ja suhtlussituatsioonides, keeleõpet seotakse teiste tegevustega – liikumine, laulmine, käeline tegevus, vaatlemine jm;
- 5) vestlusteemade valimisel lähtutakse lapse kogemustest, samateemalistest vestlustest rühmas või kodus (emakeeles);
- 6) valitakse mitmekesiseid pildirikkaid ja lihtsama keelega raamatuid ettelugemiseks ja ühiseks lugemiseks;
- 7) pedagoog rõhutab õige kõne mudelite kasutamist ning osutab vigadele delikaatselt, sõna või fraasi korrektsena korrates.” (Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava § 19)

Kõige selle tulemusel eeldatakse lasteaia lõpetanult lihtsama kõne arusaamis- ja loomisoskust ning Eesti kultuuri õpitu piires tundmist. Eraldi on välja toodud ka oskus laulda peast eestikeelseid laule. (Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava § 19)

Riiklikus õppekavas väljatoodud toetavad ka muud allikad. Kõige olulisem on võõrkeele õpetamisel arvestada lapse arenguga – lapsele saab õpetada ainult seda, millest ta on oma eest lähtuvalt võimeline aru saama. Arvestama peab ka lapse keelelise arenguga, laps on võimeline omandama vaid seda, mida ta oskab oma emakeeles. Samuti on äärmiselt oluline õpitav teema: lapsed tahavad rääkida ja kuulda sellest, mis pakub neile huvi ja mis on neile oluline. (Dunn, 1983) Õppimisel on oluline, et laps saaks kasutada kõiki oma meeli ning et õppetegevused võimaldaksid mängida ja ise tegutseda (Ruutmets ja Saluveer, 2008). Tegevused võõrkeeletunnis peaksid olema võrdlemisi lühiajalised ja mitmekesised, kuna laps ei suuda kaua ühele asjale keskenduda. Ka siis kui näib, et lapsed on mängust või tegevusest haaratud, peaks õpetaja arvestama tegevuse kestvuse põhimõttega: parem on tegevus lõpetada siis, kui lapsed on sellest veel huvitatud. Just nagu täiskasvanud, töötavad lapsedki kõige efektiivsemalt siis, kui neile on eesmärgid selged ja arusaadavad ning tulemus ja kasutegur silmaga nähtav: keele õppimine on lapse jaoks mõistlik siis, kui ta näeb, et ta saab seda koheselt kasutama hakata või kasvõi näidata õpitud oskusi kodus vanematele. (Dunn, 1983)

Väikelastele sobilikuks meetodiks on James Asheri poolt loodud käsutäitmismeetod. Selle meetodi põhimõtteks on lastele käskluste ja korralduste jagamine, lapse roll on õpetaja kõnet mõista ning sellele vastavalt reageerida. Õppe hilisemas etapis saavad lapsed juba ise korraldusi anda ning keelt aktiivsemalt kasutama hakata. (Ruutmets ja Saluveer, 2008) Kärtner jt (2005) toovad oma võõrkeeleõppemeetodite kogumikus välja veel lastele sobiliku audiolingvaalse meetodi, mis põhineb sõnade ja väljendite suulisel kordamisel. Lisaks soovib autor veel kommunikatiivset, loomulikku ning ülesandepõhist meetodit. Kõiki neid saab kasutada paralleelselt ning nende kasutamisel on lapsed tegevustes aktiivsed osalised. Meetodid toetavad ka vaikset perioodi laste keeleoskuse arengus, mille jooksul laps alles valmistub uues keeles rääkimiseks.

Kristel Ruutmets ja Evi Saluveer (2008) on erinevatele uuringutele toetudes toonud välja veel mõned olulised punktid, millele eelkooliealistele keelt õpetades tähelepanu pöörata:

1. Keeleõpe peab eelkõige olema lõbus ja laste jaoks atraktiivne.

2. Kasutada tuleks võimalikult palju näitlikustavaid vahendeid, mis võimaldavad lastel võõrkeelest paremini aru saada ning lubavad õpetajal suhelda võimalikult palju just õpitavas keeles.
3. Ümbritsev keskkond on oluline. Väljaspool keelekeskkonda võib õpetaja luua keelekeskkonna klassiruumis plakatite, raamatute, filmide, muusika jm abil.
4. Erinevalt täiskasvanutest meeldib lastele kordamine ja rutiinsed tegevused, see pakub neile rõõmu ning motiveerib. Oluline on ka järjepidevalt õpitut kinnistada.
5. Väga tähtis on anda piisavalt tagasisidet: kiita hea soorituse eest või motiveerida ja innustada. Samas võiks õpetaja küsida tagasisidet ka õpilastelt: uurida, kuidas neile tund meeldis ning küsida, mida võinuks teha teisiti.

Vastavalt Eesti lasteaedade kogemusele on kõige otstarbekam alustada eesti keele kui teise keele õppega alates 4. eluaastast ning eesmärgiga arendada mitte niivõrd sõnavara, vaid kuulamisoskust (Kärtner jt, 2006). Lisaks keeleõppele on oma roll keele omandamisel ka motivatsioonil, suhtumisel õpitavasse keelde ning kodu ja lasteaiavahelisel koostööl. Eesti keele kui teise keele õpet soovitatakse lõimida teiste ainetega, sh muusikaga. Ühe näitena tuuakse välja eestikeelse muusika kuulamine nii tundide ajal kui ja väljaspool tundi. (Gordejeva jt, 2004-2005)

1.2 LÕIMINGUST

Lapse huvi on enamasti seotud nähtuse kui tervikuga. Lõimides erinevaid tegevusi ja valdkondi, saame läheneda õpitavale teemale väga mitmekülselt. Laps omandab teemaga seonduva paremini, kui käsitleda seda erinevate aspektide ja valdkondade kaudu. Sel viisil õppides kasutab laps kõiki oma meeli, mis aitab luua rohkem seoseid. Samuti aitab selline õpe märgata paremini lapse huve ja andeid. Erinevates tegevustes sama valdkonnaga tegeledes on võimalik lastel läheneda teemale just tema eripära arvestades ning ta kogeb õppimisest rohkem positiivseid emotsioone. Teemade käsitlemise viis on väga rikas: vaatlemine, uurimine, kuulamine, kõnelemine, lugemine, kirjutamine, võrdlemine,

arvutamine, ehitamine/meisterdamine, liikumine, kunst, muusika, draama jne. (Kulderknup, 2008)

Lõiminguga seostub suuresti ka mõiste LAK-õpe, mis tähendab lõimitud aine- ja keeleõpet. LAK-õppe puhul õpitakse keeles, mis ei ole lapse emakeel teisi valdkonnaaineid, näiteks matemaatikat, kunsti või muusikat. Teave edastatakse arusaamist hõlbustaval ja toetaval viisil, näiteks piltide, diagrammide, jooniste jmt abil (Kebbinau, 2010). LAK-õpet võib rakendada mistahes kooliastmes, sh ka lasteaias. LAK-õppe puhul õpitakse keelt ka ainetunnis, õpetaja peab tunnis lisaks valdkonnateadmistele tegelema ka aine omandamiseks tarvilike keeleliste oskuste arendamisega. Sama teemaga tegeleb ka keeleõpetaja, käsitledes keeletunnis aine omandamiseks vajalikke keelelisi teemasid ja oskussõnavara ning kasutades ainevaldkonnast pärit tekste. Sellist tüüpi õpe tõstab õpimotivatsiooni, kuna õpilased on motiveeritud omandama ainetunnis tarvilikud keelelised oskused, et mõista ainet ning ka keeletunnis õpitakse keelt meelsamini, kuna keelt ei õpita vaid keele enda pärast, vaid sellega on seotud uued teadmised ja seda on vaja teatud ülesannete lahendamiseks. (Mehisto jt, 2010)

LAK-õpe hõlmab endas palju erinevaid õppekorraldussüsteeme, mida kõiki ühendab teadmiste omavaheline sünteesimine. Näiteks mõeldakse LAK-õppe all nii keelekümblust, keeleduši, keelelaagreid, perevahetusi, kohalikke projekte, tööpraktikat välismaal jne. Neid eristab keeleõppe intensiivsus, mille ühes otsas ongi keeleduš (lühiajaline kokkupuude keelega) ning teises otsas erinevad keelekümbelse variandid. (Mehisto jt, 2010)

1.3 MUUSIKA JA KEELEÕPPE LÕIMIMINE

Juba päris pisikesi lapsi tõmbavad ligi erinevad helid ja rütm: muusika, laulud, salmid, riimid ja sõnamängud. Seda loomulikku huvi saab efektiivselt ära kasutada erinevate ainete, sh ka eesti keele õpetamisel. Muusika kasutamise üldise pildi keeleõpetuse toetajana Eesti kontekstis annab juba sissejuhatuses mainitud Airi Ranne (2002) uurimus “Eesti keele kui teise keele õpetamine lasteaias 2002. aastal”, milles räägitakse ka muusika rollist. Sealt selgus, et laulmistundides kasutab eesti keelt “väga palju” 67% vastanutest (kokku vastanuid 114) ning nad leidsid selle olevat väga efektiivse. Samast uuringust selgus ka, et paljusid õpetajaid huvitab, kuidas siduda eesti keele kui teise keele tunde liikumis- ja

laulmistundidega tõhusamalt ning nad oleksid huvitatud täiendkoolitustest. Samas väitsid ka eesti keele õpetajad, et nad kasutavad keeletundide rikastamiseks rohkesti lauluvara ning liikumiselemente. Üheks õppeviisiks on ka muusikaga seotud eestikeelsed ühisüritused lasteaedades (nt kadri- ja mardipäev). Metoodiliste materjalidena mainiti M. Liivaku kogumikku “Kaks sammu sissepoole” ning A. Kumpase laulikut “Väikese lapse laulud”. (Ranne, 2002)

Muusika elementide kasutamine keeleõppes ei ole iseenesest midagi uut ning selle üldist positiivset mõju keeleõppele kinnitavad paljud autorid. Laulmise abil saab väga efektiivselt õppida sõnu ja fraase ja tutvuda keele struktuuri ja selles esinevate häälikutega (Paterson ja Willis, 2008). Keeleõppe seisukohast on erinevaid väljendeid õpetades oluline rõhutada ja isegi liialdada nende prosoodiat, nii et väljend muutuks meloodilisemaks. Mida rütmilisemalt ja meloodilisemalt me erinevaid väljendeid õpetame, seda efektiivsem on nende omandamine. (Mora, 2000). Laulude kasutamist sõnavara omandamisel on uuritud väga palju ning uuringu tulemustest selgub ka selle positiivne mõju (Medina Suzanne L., 1990; Yousefi jt, 2014). Tavaliselt võrreldakse nn „laulva grupi“ ning muude meetodite abil õppiva grupi õpitulemusi ning üldjuhul selgub, et „laulev grupp“ on omandanud õppeprotsessi lõpuks tunduvalt rohkem sõnavara. Lauldes on sõnad juba kontekstis, lapsed õpivad läbi laulude kergesti meeldejäätavaid fraase, mida saavad kasutada hiljem juba teistes situatsioonides ja kontekstides. Laulude kasutamise eeliseks on ka loomulike korduste esinemine, mis samuti soodustab meeldejätmist. (Brewster jt, 2003; Mora, 2000) Laulud peaksid olema nii sõnavara-väljendite poolest lastele arusaadavad kui ka muusikalises mõttes jõukohased (Dunn, 2012). Laulude valikul peab aga selge olema, mida tahetakse sellega saavutada: sõnavara, grammatika harjutamine, meeleolu loomine jmt (Kärtner, 2000). Paljud õpetajad loovad ka tuntud viisidele oma sõnu, mis teeb laste jaoks õppe kergemaks, kuna viis on neile juba tuttav, näiteks „Kui sul tuju hea, siis õunu sööma pead“ vmt (Dunn, 2012).

Läbi laulude omandavad lapsed õige häälduse, intonatsiooni ja kõnetempo (Brewster jt, 2003; Mora, 2000). Lauldes ja kõneledes võib keele hääldus kõlada vägagi erinev. Lastele jaoks võib olla raske kasutada laulus esinevaid väljendeid kõnes, seetõttu on vajalik mõnikord laulusõnu ka lihtsalt „ütelda“. (Dunn, 2012)

2015. aastal läbi viidud uurimuses (Lee ja Lin, 2015) uuriti muusika mõju keeleõppele ning seda inglise keele õppes eelkooliealiste lastega 18-kuulise perioodi vältel. Uuringus toodi

välja programmi erinevad muusikalised elemendid ning ning hiljem analüüsi nende efektiivsust ja mõju. Nendeks elementideks olid laul, muusika saatel liikumine, muusika kuulamine ning muusikalise loo jutustamine. Kõige efektiivsemaks hinnati laulude mõju, mida kasutati peamiselt uute sõnade ja väljendite õppimiseks, aga ka üleminekutegevusena ning tunni erinevate osade märkimiseks. Toodi jällegi välja, et laulude kasutamise eeliseks on sõnade kontekstis kasutamine ning nende järjepideva kordamise võimalus, mille tulemusel jäävad sõnad paremini meelde. Erinevalt teistest samalaadsetest uuringutest kasutati siin ka muusika teisi elemente. Liikumistegevuste puhul õpiti käskluste andmist, erinevaid tegevusväljendeid ning liikumine ilmestas ka laule ning andis edasi teksti sisu. Kontrastse iseloomuga muusika abil õpetati erinevaid emotsioone, omadussõnu (vali, vaikne jne), tunnete väljendamist ja arvamuse avaldamist. Muusikalise loo jutustamisega saab arendada lapse keelelisi oskusi ning areneb ka keskendumisvõime. Õpetaja kasutab loo jutustamisel palju kordusi, erinevaid tämbreid ja helikõrgusi, laulu, pille ja žeste, mis aitavad mõista loo sisu ning tagavad ka selle, et lapsed on tegevusest haaratud ja kuulavad lugu tähelepanelikult ning keskendunult. (Lee ja Lin, 2015) Lisaks töid uuringu autorid välja muusika kasutamise muud positiivsed mõjud. Muusika kasutamine teeb keeleõppe lõbusamaks, mille tulemusel on laps motiveeritum. Samuti pakub muusika tagasihoidlikele või introvertsetele lastele rohkem võimalusi osalemiseks ning sotsiaalsete sidemete loomiseks ja grupitunde saavutamiseks. Muusika ja pillimäng võib parandada lapse keskendumisvõimet ning üldisi motoorseid oskusi. (Lee ja Lin, 2015) Ka Medina (1990) tõi oma uurimuses välja keelevälised kasutegurid. Tema sõnul teeb muusika keeleõppe mitmekesisemaks ja atraktiivsemaks, mis tagab laste suurema motiveerituse. Lisaks positiivsele mõjule laste meeleolule, aitab muusika ka õpetajal suunata ja muuta laste meeleolu tunnis: kiiretempolise muusikaga saab lapsi elavdada ning rahuliku muusikaga vastupidi rahustada (Kärtner, 2000). Lisaks sellele arendab laulude harjutamine ja nendega teistele esinemine lapse enesekindlust ja esinemisjulgust, mis on oluline oskus ka võõrkeele kasutamisel (Paterson ja Willis, 2008).

David Watts (1984) kirjutab oma artiklis “Singing and second language learning” oma kogemusest Kanada kakskeelses kultuuris inglise keelt õpetades. Ta väidab, et muusika õpetamine ei peaks olema lahus teistest ainetest, vaid see peaks rikastama kogu õppekava. Inglise keele õpetamiseks kasutab ta laule inglise kultuuriruumist, tõlkides need laste emakeelde (prantsuse keelde). Laulude valikul on oluliseks huumor, paatos, meeldejäädavad riimid ning lihtsad meloodiad. Tähtis on ka korduv element, et lapsed saaksid juba õppimise

algusfaasis veidi kaasa laulda ning oleksid kohe tegevusse haaratud. Õppimine toimub samm-sammult, raskemate laulude puhul õpitakse laul kõigepealt selgeks laste emakeeles, misjärel hakatakse teatud fraase asendama võõrkeelsetega. Oluline pole erinevates keeltes laulude täpsed tõlkevasted, vaid lõbusad riimid ja atraktiivsus laste jaoks. Sõnavaralised erinevused võib selgitada lastele hiljem. (Watts, 1984)

Laule võib kasutada erinevatel viisidel ja tunni erinevates etappides: soojenduseks, üleminekuks, lõpetuseks, sõnavara tutvustamiseks, kinnistamiseks, arendamiseks, meeleolu muutmiseks, tähelepanu äratamiseks jne (Brewster jt, 2003). Brewster jt (2003) esitavad ka omapoolse raamistiku laulude ja salvide kasutamiseks keeletunnis. Kõigepealt tutvustatakse teemat, siis tutvustatakse laulus esinevaid uusi sõnu, esitatakse laul (või lindistus), tehakse ülesandeid, harjutatakse õiget hääldust ja intonatsiooni ning lõpuks esitatakse laul üheskoos. Õpetaja võib neid etappe loomulikult ka muuta ja kohandada. Paterson ja Willis (2008) kirjeldavad laulu õpetamist lõimitud inglise keele ja muusikatunnis järgmiselt. Kõigepealt laulab õpetaja lastele laulu ette, tehes kaasa erinevaid liigutusi. Seda tegevust korratakse järjepidevalt mitmes järjestikuses tunnis, laste roll esialgu on vaid kuulamine ning liigutuste imiteerimine. Mingi aja möödudes võiks õpetaja innustada lapsi juba ka kaasa laulma. Õpetaja võiks eraldi harjutada ka laulu üksikuid fraase neid lastele ette lauldes ning hiljem kooris korrates. Fraase võib harjutada ka ilma viisita. Hääldusprobleemide puhul tuleb nendega tegeleda juba alguses. Kui lastel on mõni häälik või täheühend raske, võib samal viisil laulda vaid keerulist ühendit või sõna. Õppimisprotsessi lõpus võib laulu esitada erineva karakteriga, näiteks kurvalt, valjult, valjenedes jne. (Paterson ja Willis, 2008)

Keeleõppimise seisukohast väga oluline ka kuulamisoskuse arendamine, mis on üks osa suhtlusaktist. Taustteksti kuulamine treenib kõrva, paraneb hääldus, intonatsioon ja rõhutunnetus. Selleks sobivad erinevate helide kuulamine (loodushelid, erinevad pillid) ja ka laul. (Kärtner jt, 2006) Kuulamisoskuse parandamiseks võib külastada erinevaid muusikaga seotud üritusi, mängida lastele tantsuks muusikat või oma lemmikmuusikat. Kõik selle annab siduda ka keeleõppega. Kui laps on harjunud kuulama muusikat tähelepanelikult, pöörates tähelepanu helikõrgustele, tämbrile ja väljendusrikkusele, oskab ta sarnaseid detaile märgata ka kõnes. (Paterson ja Willis, 2008)

Paterson ja Willis (2008) toovad välja erinevad muusikalised teemad, mida saab keeleõppe ja muusika lõimimisel edukalt kasutada. Toon iga teema juurde ka näiteid tegevustest nende õpikust “English through music”:

1. *Erinevad soojendusharjutused.* Need valmistavad keha ja hääleaparaadi ette laulmiseks, kuid harjutuste sooritamisel saab harjutada ka näiteks sõnavara: kehaosi, numbreid jmt. Hääle lahtilaulmisel saab häälduse parandamiseks harjutada erinevaid raskusi tekitavaid häälikuid ja häälikuühendeid.
2. *Kuulamine ja häälega eksperimenteerimine.* Selle teema raames saab mängida erinevate häält tekitavate esemetega (nt võtmed, pudelis olev vesi, moosipurk jne), lapsed saavad õppida esemete nimetusi ning arvata kuuldelise info põhjal, mis esemega on tegemist. Hiljem saab näiteks samade esemetega mängida erinevaid rütme või mängida ansamblis.
3. *Laulude õppimine ja esitamine.* Lauludele saab välja mõelda erinevaid liigutusi illustreerimaks laulude sisu. Kui laul on selgeks õpitud, saab muuta laulu sõnu või luua õpitud viisile hoopis teine tekst.
4. *Rütmid ja rütmimudelid.* Rütmide abil saab õppida sõnas või väljendis esinevaid rõhulisi ja rõhutuid silpe/sõnu. Autorid toovad teema illestamiseks välja tegevuse värvide õppimiseks: lastele tutvustatakse 4 erinevat värvi õhupalli ning laps peab need värvused järjest plaksutama. Ülesande teeb lõbusamaks värvide järjekorra muutmine või õhupallide “plahvatamine” - pausi tutvustamine.
5. *Muusikale reageerimine.* Lastele saab tutvustada erineva karakteriga lugusid ning hiljem arutleda kuulatud muusikapalade üle.
6. *Muusika loomine ja esitamine.* Teema raames saavad lapsed olla osalised loojutustamisel, illustreerides seda erinevate helidega. Näitena toovad autorid loomaaia käimise loo, kus lapsed nimetavad erinevaid loomaaia olevaid loomi, õpetaja joonistab need loomaaia kaardile (plakatile) ning seejärel hakkavad nad õpetaja jutu saatel loomaaia “ringi käima”, tehes iga looma juures varem kokkulepitud helisid või mängides pille.

Muusikategevuste kasutamine keeleõppes on üsna laialt levinud praktika. Sel viisil on võimalik rikastada tundi ja muuta keeleõpet õpilaste jaoks huvitavamaks. Samas on muusikaline tekst, nii laul kui ka näiteks instrumentaalne muusika, suurepärane õppematerjal. Lisaks pakub muusika läbi ühistgevuste ka emotsionaalset toetust. Keeleõpet on muusikaliste tegevustega väga kerge siduda ning võimalusi selleks pakub

muusikamaailm pea lõputult. Ainete lõimitult esitamine kiirendab õppimisprotsessi ja annab lastele võimaluse läheneda valdkonnale just temale endale huvipakkuval viisil.

2. UURIMISTÖÖ MEETODI KIRJELDUS

Selles peatükis kirjeldan uurimistöö populatsiooni ja valimit, kirjeldan valimi tausta ning lõpuks kirjeldan andmete kogumise protseduuri, põhjendan valikuid ning toon välja muu töö seisukohast olulise info.

2.1 VALIMI KIRJELDUS

Uurimistöö populatsiooni moodustavad kõikide vene või eesti-vene õppekeelega lasteaedade eesti keele õpetajad, kes kasutavad eesti keele õpetamiseks mõningal määral muusikalisi tegevusi. Samuti kuuluvad populatsiooni hulka sarnaste asutuste muusikaõpetajad, kes lõimivad muusikategevuste sisse ka keeleõppetegevusi. Kui esialgselt soovisin küsitleda vaid muusikaõpetajaid, siis selgus lasteaedadega kontakteerumisel, et muusikalisi tegevusi viivad läbi ka teised õpetajad ning suurimat kogemust antud vallas omavadki pigem eesti keele õpetajad. Samuti näitasid eesti keele õpetajad üles rohkem aktiivsust ja soovi uurimuses osaleda. Valimi leidmiseks saatsin erinevatesse vene õppekeelega lasteaedadesse e-kirja, milles kirjeldasin oma töö teemat ning avaldasin soovi kohtuda intervjuu läbiviimise eesmärgil vastava asutuse õpetajatega. Uuritavate leidmine oli üsna keeruline. Kokku saatsin kirja 20 lasteaeda ning positiivseid vastuseid tuli kokku 3. Uusi kontakte sain aga ka intervjuude käigus: õpetajad võtsid ühendust oma kolleegidega ja küsisid, kas nad oleksid huvitatud uurimuses osalemisest. Sel viisil sain veel 4 kontakti, kelle seast õnnestus intervjuu kokku leppida ühega. Kahjuks see õpetaja haigestus ning ajalistel põhjustel tema vastusi enam töö raames kasutada ei oleks õnnestunud.

Minu töö valimi moodustavad kaks lasteaias töötavat eesti keele õpetajat, kes kasutavad eesti keele õppetegevustes muusikalisi elemente ning üks muusikaõpetaja, kes lõimib muusikategevuste sisse ka eesti keele õpet. Ühe õpetaja puhul õnnestus jälgida ka tundi, mida kirjeldan täpsemalt uurimuse tulemuste all. Kaks uurimuses osalenud õpetajat töötavad Tallinnas, üks mujal Eestis.

Õpetaja A töötab lasteaias eesti keele õpetajana juba 25 aastat ning töötab samas lasteaias ka õppealajuhatajana. Hariduselt on ta lasteaiadõpetaja. Õpetaja B töötab lasteaias samuti eesti keele õpetajana, ta on sel alal töötanud juba 16 aastat ning hariduselt on ta eesti keele

võõrkeelena õpetaja. Õpetaja C töötab vene õppekeelelasteaias muusikaõpetajana juba 42 aastat. Tema tunnid on valdavalt venekeelsed, kuid õpetaja püüab tunni tegevustesse lõimida eestikeelseid tegevusi nii palju kui võimalik.

2.2 ANDMETE KOGUMISE PROTSEDUUR

Andmete kogumiseks viisin õpetajatega läbi intervjuud. Otsustasin intervjuude kasuks, kuna sel viisil on võimalik koguda detailsemat informatsiooni ning teada saada õpetajate arvamusi ja hinnanguid. Olin ette valmistanud intervjuuküsimused, mis lähtusid uurimisküsimustest, kuid nende hulgas on ka kaudsemalt teemaga seotud valdkondi, mis pole otseselt seotud uurimisküsimustega, kuid kokkuvõttes aitasid läheneda teemale teise nurga alt. Uuritavatega leppisin kokku aja intervjuuks kas meilitsi või telefonitsi ning kohtusin nendega isiklikult. Intervjuud salvestasin telefoniga ning nende pikkus oli 29 – 64 minutit. Pärast intervjuud transkribeerisin intervjuu teksti ning grupeerisin vastused vastavalt uurimisküsimustele. Intervjuusid läbi viies lähtusin poolstruktureeritud intervjuu meetodist. Mul olid küll ette valmistatud üsna täpsed küsimused, kuid intervjuu käigus lähtusin vestluse loogilisest ülesehitusest ning õpetaja enda soovist teatud teemasid käsitleda.

3. UURIMISTÖÖ TULEMUSED

Selles peatükis esitan uurimuse tulemused lähtudes sissejuhatuses esitatud viiest uurimisküsimusest ning esitan kokkuvõtte tulemustest.

3.1 ÕPETAJATE VASTUSED

Järgnevalt esitan kokkuvõtted õpetajate vastustest ning toon välja ka nende endi tsitaadid seal, kus pean seda vajalikuks või informatiivseks. Lisaks esitan vastuste all ka tähelepanekud tunnivaatlusest. Õpetajad on märgistatud tähtedega A, B ja C ning nende vastused on grupeeritud uurimisküsimuste kaupa.

1. Mis on õpetajate peamised põhjused muusika ja keeleõppe lõimimiseks?

Muusika kasutamist põhjendati mõlema eesti keele õpetaja puhul enda persoonist tulenevalt. Mõlemal õpetajal on muusikaline taust ning ka oskus mängida mõnda pilli. Muusikalised tegevused lihtsalt meeldivad nii endale kui ka lastele ning sellepärast on need kasutusel ka keeletegevusi läbi viies. Õpetaja A räägib: *“Miks ma üldse siin lasteaias olen? Mul on võimalus terve lasteaiapäeva jooksul kasutada ja teha kõike, mis minu sees on. Ma saan tantsida, mulle meeldib liikuda, laulda, joonistada.”* Sama õpetaja arvab, et üks põhjus, miks tema õpilased saavutavad väga hea eesti keele taseme on just muusikategevuste kasutamine tunnis: *“Mul on väga kahju nendest õpetajatest, kes ütlevad, et mina ei laula, mina ei tantsi. Mul on kahju sellest. Just see võibki olla edu alus.”* Õpetaja A sõnul ajendas teda muusikat kasutama ühe koolituse käigus tutvustatud prantsuse keele õppemetoodika, kus samuti kasutati palju laule ning õpetaja nägi, kuidas see aitab parandada hääldust, lauseehitust ja sõnarütmi. Muusika kasutamise põhjusena toodi välja ka parem keelekasutus ja hääldus. Õpetaja B hinnangul on lastel on palju kergem erinevaid fraase laulda kui ütelda: *“Õelda et “Mulle maitseb banaan”, see on tegelikult 3-aastase lapse jaoks väga raske, aga laulda ei ole üldse raske, kõik saavad hakkama.”* Samuti on muusikaliste tegevuste puhul haaratud erinevad meeled, näiteks muusika saatel liikumine ja keele kasutamine toetavad teineteist. *“Täna loendasime numbreid muusika saatel, samal ajal lapsed sammusid, see on seesama rütm, mis annab sisemist toetust.”* Õpetaja A toob välja, et muusika võimaldab osaleda

tegevustes kõikidel, ka väiksema keeleoskusega lastel. Tema sõnul on väga oluline, et kõik lapsed saaksid tunnist eduelamuse ning positiivse tunde ning muusikalised tegevused seda ka võimaldavad. Samuti toob sama õpetaja välja, et laulude abil õnnestub tal pakkuda lastele emakeeles kõneleja sisendit. Muusikalisi tegevusi kasutavad mõlemad õpetajad endi sõnul väga palju, praktiliselt igas tunnis. Õpetaja C põhjendab eesti keele kasutamist muusikatunnis samuti enda huviga: *“Soov, suur soov. Mulle väga meeldivad Eesti laulud ja tantsud, ma ise ka õpin nende abil palju. Tegelikult kui muusikaõpetaja tahab neid õppida, siis lapsed ka tahavad, nad ei ütle mitte kunagi, et ma ei taha, nad õpivad hea meelega igasuguseid tantse ja laule.”* Eesti keelt innustasid tunnis kasutama samuti erinevad koolitused: *“Olen käinud väga ammu Monika Pulleritsu Orffi süsteemi kursusel ja ma panin tähele, et see on väga sobilik ka eesti keele õpetamiseks. Orffi süsteemis esineb palju kordusi: kõike korratakse liikumisega, muusikariistadega. See on lastele väga kasulik ja neile väga meeldib. Siis ma eesti keele õpetamist alustasingi.”* Eestikeelseid muusikategevusi tahaks ta kasutada iga tund, kuid praktikas alati ei jõua. Keeleõppetegevustega alustab ta vähesel määral juba sõimerühmas, peamiselt on seal kasutusel ainult eestikeelne taustamuusika. 3-aastastega kasutab ta palju eestikeelseid laulumänge, suurematega juba ka laule ja tantse. Õpetaja C leiab, et keeleõppe puhul on väga oluline positiivne kontakt Eesti kultuuriga: *“Mina kasutan Eesti laule, sest usun, et Vene lapsed tutvuvad nii Eesti kultuuriga ja hakkavad seda armastama. Meil siin Lasnamäel ei ole palju keelekeskkonda. Mõnikord ei kuule nad eesti keelt üldse, aga lasteaias nad tutvuvad lauludega, õpivad neid, näevad, et see on huvitav, see on ilus ja saavad positiivse elamuse.”*

2. Kust leiavad õpetajad infot/õppematerjale muusika ja keeleõppe lõimimise kohta?

Õpetaja B räägib, et selle valdkonna koolitusi on palju ning kui õpetajal on soovi osaleda, siis on võimalik end regulaarselt täiendada ja koolitada. Tallinnas tegutseb 3 metoodikakeskust, kus need koolitused toimuvad, samuti saab neist keskustest laenutada metoodilisi materjale, sealhulgas palju erinevaid laulikuid. Õpetaja A rääkis, et ta on küll osalenud koolitustel ning on sealt saanud palju häid nippe ja inspiratsiooni, kuid peab kõige olulisemaks siiski iseenda loovust: soovi põnevaid asju välja mõelda ja oskust erinevaid valdkondi omavahel kombineerida. Oluline ei olegi õppematerjalide või vahendite suur hulk, vaid oskus neid kasutada. *“Ükskõik mis karpi sa ka ei võta, selle abil saab teha läbi terve tegevuse, seal on numbrid, värvid, pildid, emotsioonid ja sinna saab juurde lisada salme,*

laule. *See on sinu fantaasia, sinu mõtlemine ja kui sa näed sel tulemust, siis siit tuleb see soov edasi minna ja midagi juurde lisada.*” Õpetajad toovad välja ka erinevaid internetilehekülgi, näiteks lastekas.ee ja mudila.ee, kus on palju õppematerjale ning laule, mida saab piltide abil õppida. Õpetaja A kiidab koolitusi, mille käigus saab suhelda ala praktikutega. Eesti keele õpetajate koolitusi on läbi viinud ka muusikaõpetajad, kes on tutvustanud õpetajatele muusika kasutamise võimalusi ning jaganud õppematerjale ja muusikat tunnis kasutamiseks. Mõlemad eesti keele õpetajad kasutavad palju ka Natalja Lunjova ja Lea Maibergi koostatud eesti keele õppekomplekti “Lauldes on õppimine tore”, mis sisaldab endas tuntud Eesti lastelaule rohke pildimaterjaliga. Kogumik ongi välja töötatud eesti keele õpetamiseks lasteaia. Eraldi toodi välja ka “Rääkiva pliiatsi” sari, millega saab läbi võtta suure hulga teemasid ning mille tegevuste hulka on lõimitud ka laule. Õpetaja B räägib, et uusi laule saab ta tihtipeale oma lasteaia muusikaõpetajalt. Näitena toobki ta välja hiljuti ilmunud Sirje Luke laulukogumikud, milles sisalduvad laulud sobivad kasutamiseks ka Vene lastele. *“Sõnavara poolest on need laulikud väga head. Tegelikult see, mis sobib 2-aastasele Eesti lapsele, see sobib väga hästi 4-5-aastasele Vene lapsele.”* Õpetaja toob välja ka Maria Kase kogumiku “Õpime eesti keelt mängides”, mis sisaldab endas rohkesti laululist materjali. Sama õpetaja räägib ka, et koostab muusikalist õppematerjali ise. *“Ma teen selliseid väikseid videoid. Otsin laulu helifaili ja lisan sinna juurde pilte, tulemuseks on selline väike videoklipp. Laste jaoks see on nagu multika vaatamine tegelikult, aga siis mingi hetk hakkavad nad kõik koos spontaanselt ka laulma. Mina laulan, seal lauldakse ja hakkavad ka laulma. Video panen kokku Movie Maker'iga.”* Õpetaja C toob samuti välja erinevaid koolitusi (näiteks juba varem mainitud Orffi süsteemi koolitus). Laulurepertuaari leiab ta erinevatest laulikutest ja internetist.

3. Missuguseid muusikalisi tegevusi kasutatakse eesti keele õpetamiseks?

LAUL

Õpetaja B leiab, et laul on väga hea võimalus sõnavara ja väljendite õppimiseks. Laulude abil saab õppida fraase, mis on keeleõppes väga oluline. Lapsed õpivad läbi laulu selgeks mingi fraasi ning hiljem oskavad seda kasutada juba ka reaalses suhtlussituatsioonis. Samuti soodustab laul keele õiget hääldust, sest lapsed kopeerivad automaatselt laulu sõnu ja neis esinevaid keelelisi nüansse. Rääkides täpsemalt keeleõppes kasutatavatest lauludest on

õpetaja A sõnul *“väga oluline, et laulus oleksid kordused ja mida vähem sõnu, seda kergem on lapsel seda laulu mõista ja kasutada. Kõik peab olema väga näitlik. Ta laulab ja ta teab, millest laul räägib.”* Õpetaja rõhutab, et laulu kasutamisel peab olema ka mingi kindel eesmärk: *“See ei ole ainult vaba aja veetmine, selle taga on ikka sõnavara õppimine ja keele mõistmine.”* Ka õpetaja C toob välja sarnased punktid: oluline on lihtne viis, kordused ja võimalikult vähene sõnavara. Õpetaja B räägib, et hea laul on selline, mis *“on seotud konkreetselt mingi teemaga. Näiteks teemaks on transport ja siis laulus on erinevad transpordiliigid”*. Sama õpetaja toob samuti välja, et laul peaks sisaldama palju kordusi ning elulisi väljendeid. Mõlema eesti keele õpetaja puhul on ette tulnud ka laulude kohandamist ning sõnade muutmist. Kui laulus esineb näiteks grammatilisi vorme, mis on lastele rasked ning mida hetkel ei harjutata, siis asendatakse need lihtsamatega. Laul peab eelkõige vastama laste ja õpetaja vajadustele ja ootustele. Õpetaja C toob välja, et tema ei ole laule kohandanud ega ka ise välja mõelnud. Kui laulus on raske või tundmatu sõnavara/väljend, siis arutletakse see koos lastega ühiselt läbi.

Kõik õpetajad toovad välja koostöö olulisuse. Eesti keele õpetajatele aitab muusikalist materjali tihtipeale välja valida muusikaõpetaja, muusikaõpetaja valitud laule harjutavad ka rühma- ja eesti keele õpetajad. Kõik see soodustab keele paremat omandamist. Õpetaja C räägib nii: *„Hea koostöö on meil eesti keele õpetajaga. Paljusid laule õpime koos: mina ütlen talle, et me teeme seda laulu ja seda mängu ja siis kui ta saab, siis ta võtab neidsamu laule ka oma tunnis. Eesti keele tunnis tegeleb õpetaja rohkem sõnade õppimise ja hääldusega. Laulud on tihti plaadi peal ja siis ta saab neid sealt lastele lasta. Ka rühmas lauldakse ja kuulatakse neidsamu eestikeelseid laule hea meelega“*.

Kõik õpetajad omavad ka teatud kokkupuudet Eesti rahvamuusikaga. Õpetaja A sõnul meeldivad rahvalaulud lastele väga, see on hea mälu treening ja vaheldus tavapärasele laulule. Õpetaja B toob probleemina välja selle, et teinekord on seal sõnad, millest lapsed ei saa aru ja mida nad päris elus kasutama ei hakka, aga samas on sõnavara poolest ka sobilikke laule. Selliste lauludega on alati rikastatud lasteaia erinevaid Eesti algupärast üritusi nagu kadri- ja mardipäev, vastlapäev jne. *“Pärast me kasutame neid rahvalaule erinevates lavastustes. Kui me hakkame lavastama mõnd muinasjuttu, siis ma alati vaatan, et mis meie repertuaarist sobiks sinna juurde. Lastel on siis eriti hea tuju, et nad ei laula siin mitte niisama, vaid nad saavad sellega esineda ka veel.”* Õpetaja C toob rahvalaulude puuduseks samuti välja keeruka sõnavara ning sel põhjusel kasutab ta muusikatundides pärimuslikust materjalist pigem rahvatantsu.

Lemmiklauludest toob õpetaja A välja laulu “Põdra maja”, mis on tema hinnangul Vene laste absoluutne lemmik. Kevadine lemmiklaul on R. Pajusaare “Metsamuusika”, mille puhul *“meloodia ja muu mõjus väga positiivselt lastele.”* Sügise lemmik on M. Kroforsi ja A. Kumpase “Langeb lehti”, mis on kogumikus “Lauldes on õppimine tore” ning mille juurde käib rikkalik pildimaterjal. Laste lemmikute hulka kuulub ka S. Toompere “Telefon”, mis sobib väga hästi numbrite õppimiseks. Õpetaja B räägib, et lemmiklaule on väga palju ning esimese näitena toob välja klassikalise ringmängu “Kes aias”. Õpetaja C räägib, et lauludest meeldib talle väga selleaastase Lasnamäe laulupeo repertuaar. *“Iga aasta on uus repertuaar, Eesti õpetajad valivad sellised klassikalised, kuldsed lastelaulud. See aitab väga, sest ise ei oska teinekord häid laule valida. Mõnikord kuulan ise internetist või kuskilt või plaadi pealt, mõtlen, et väga ilus laul, hakkab õppima ja see ei lähe väga hästi. Aga need laulud väga meeldivad.”* Eestikeelseid laule õpib õpetaja C näiteks Eesti pühadeks: *“Vabariigi aastapäeval laulame ainult eestikeelseid laule. Lisaks on meil ilusti tehtud tehtud Eesti rahvariided lastele ja õpetajatele. Aastapäeval oleme kõik riietatud rahvariidesse.”* Lisaks tähistatakse lasteaias ka näiteks kadri- ja mardipäeva, mille tarvis on koostöös eesti keele õpetajaga lastele selgeks õpetatud ka vastavad laulud ja mängud. Lemmiklauludest toob õpetaja välja “Meie kiisul kriimud silmad” ning R. Pajusaare laulud „Jõgi voolab“ ja „Metsamuusika“. Lemmikautoriteks ongi õpetajal R. Pajusaar ja A. Kumpas.

Rääkides laulmisest on oluline ka teada, mis tunni osas õpetajad laulu kasutavad. Õpetaja B kasutab laule enamasti tunni lõpuosas. *“Tavaliselt laulame tunni lõpus, sest siis on juba sõnavara tuttav ja see laul ei ole lihtsalt muusika nende jaoks. Siis nad saavad sõnadest ka aru.”* Lisaks sellele toob õpetaja välja ka teise põhjuse: *“Tunni lõpus on lapsed juba väsinud, neil on raske kontsentreeruda, tähelepanu läheb juba kuhugi mujale ja tahaks juba üksteisega rääkida. Aga kui me laulame, siis on see võimatu, siis me kõik laulame, nad ei saa millegi muuga tegeleda ja seepärast sobib see just lõpetuseks väga hästi.”* Õpetajal A ei ole mingit kindlat põhimõtet laulu paigutuse kohta tunni kavas, tema sõnul on oluline vaid see, et tund oleks terviklik ja loogilise ülesehitusega. *“Oleks ebamõistlik, kui ma võtaks laulu kohe tunni alguses pärast hommikuringi ja tunni lõpus ütlen, et nüüd lapsed joonistame seda laulu, mis me tunni alguses laulsime.”* Mõnikord on laulmine tunnis ka üsna spontaanne, hoopis teise teema raames tuleb ette mõni sõna või väljend, mis on tuttav laulust ja laste soovil lauldaksegi ühiselt see laul.

Järgnevalt kirjeldavad õpetajad, kuidas nad laule õpetavad. Õpetaja A sõnul algab laulu õpetamine alati kuulamisega, seejärel püüab õpetaja selgitada lastele sõnade tähendusi, aga

mitte kunagi vene keeles. Tähenduste selgitamisel on abiks pildid, “rääkiv sein”, laste endi joonistused jmt. Kui sõnade tähendus on selge, hakkavad lapsed tasapisi juba kaasa laulma, alguses koos õpetajaga või plaadilt tuleva lauluga, hiljem juba ise üksinda. Väga olulised on liigutused, mis aitavad lastel sõnu meelde tuletada. Tihti aitab õpetaja sõnu meelde tuletada vaid suud liigutades. Näitlikustavast materjalist on õpetaja kasutanud veel käpiknukke, riideid, loomi ja veel palju muud. Lapsed joonistavad tunnis palju, tihtipeale joonistavad ka lauludes esinevaid uusi sõnu. *“Õpime laulu ära ja siis lapsed joonistavad võtmesõnad paberile, hiljem sellesama joonistuse abil tuletame meelde laulusõnu.”* Õpetaja B selgitab kõigepealt lastele laulus esinevate sõnade tähenduse ning alles siis kuulatakse laulu. *“Enne laulmist hoolitsen selle eest, et sõnavara ei oleks väga võõras, ei ole niimoodi, et laps ei tea mitte midagi. Algul on väike eeltöö ja siis juba tuleb see laul.”* Sõnade tähendusi proovib õpetaja samuti selgitada nii palju kui võimalik näitlikustava materjali abil, milleks on näiteks pildid, mänguasjad, lauamängud jmt. *“Meil ei ole keelatud tõlkida, aga mina ikka üritan toimetada eesti keeles, alati saab pildiga kuidagimoodi seletada või siis siltidega näidata ja siis kui see ka ei aita, siis me teeme niimoodi, et keegi lastest tõlgib ja kui ta tõlgib õigesti, siis ma lihtsalt noogutan.”* Samuti aitavad sõnade tähendusi selgitada ja meelde jätta liigutused. *“Kui näiteks sõnad ei ole veel hästi peas, siis ma näitan liigutustega, mis on laulus järgmine sõna ning siis kohe tuleb lastel meelde. See toetab väga hästi.”* Õpetaja C räägib, et laulu õpetamise protsess ei erine eriti emakeelse laulu õpetamisest. *“Kõigepealt kuulame lugu plaadi pealt, see on tempos, lapsed ei jõua selles tempos. Siis ma võtan noodi ja laulan ise esimese salmi, lapsed kuulavad, siis laulan esimese rea ja teeme selle koos mitu korda läbi. Siis järgmine fraas, siis kaks fraasi kokku. Siis kui laul on juba selge, siis laulame õige karakteriga ja õiges tempos, nii kuidas vaja. Lapsed on nii andekad ja õpivad ruttu laulu ära.”* Lauludes esineva uue sõnavara selgitamiseks kasutab õpetaja C laste endi emakeelt: *“Kõigepealt me kuulame laulu, siis mina laulan lause või ühe fraasi, ning selgitan-tõlgin iga sõna. Mõnikord ma ka kordan oma tunnis sõnu ja väljendeid, küsin eesti keeles, et mis see tähendab. Või vene keeles “что значум lind? что макое?”* Kui veel ei tea, siis kordan iga tund ja lõpuks jääb see neile meelde.” Sõnade selgitamiseks kasutab ta tihti ka näitlikustavaid vahendeid.

Küsisin õpetajatelt ka teoreetilises osas välja toodud David Watts meetodi kohta, mille puhul lauldakse laule paralleelselt õpitavas keeles ning laste emakeeles. Mõlemad eesti keele õpetajad toovad välja, et on niimoodi laule õpetanud, kuid see pole kindlasti reegel. Mõlemad õpetajad toovad näitena laulu “Põdra maja” ning õpetaja B veel mitmeid laule

kogumikust “Lauldes on õppimine tore”. Õpetaja A arvab nii: *Paralleelselt oleme õppinud laule ka vene keeles, koostöös muusikaõpetajaga, sedasama “Põdra maja” ja muid ka. Ja erinevatel üritustel siis lapsed laulsid kahes keeles, kõigepealt eesti keeles, siis vene keeles.*” Sama õpetaja toob välja, et eelistab alati selliste laulude puhul eestikeelseid variante. *“Me muusikaõpetajaga oleme ühel meelel, et Eesti lastelaulud meeldivad meile palju rohkem. Nad on kergemad, neis on palju kordusi ja tegelikult neidsamu laule, mida õpivad Eesti lapsed võivad õppida ka Vene lapsed. /.../ Venekeelsed laulud on väga keerulised, mitte ainult sõnad, aga ka meloodia on keeruline.”* Õpetaja B leiab, et ka vene keeles on palju ilusaid laule, kuid eesti keel on justkui laulmiseks loodud ning arvab, et lapsed kindlasti täheldavad seda samuti.

MUUSIKA KUULAMINE, PILLIMÄNG, LIIKUMINE

Muude muusikaliste tegevuste hulgast toob õpetaja A välja muusika kuulamise. *“Mõnikord ma lasen lastele muusikat aastaaegadest, Vivaldit, lapsed kuulavad, küsin, mida see meenutab sulle, kas see on lind, lill, väike ojake. Lapsed kuulavad tähelepanelikult, keskenduvad.”* Õpetaja on kasutanud ka lastepille, näiteks on tal värviline ja lastepärane kellamäng, millega saab harjutada erinevaid värve ja ka rütmivältusi. Õpetaja mängib pillil lauldes “KOL-LA-NE” ja lapsed kordavad. Tegevuse teises etapis õpetaja ainult mängib, laps peab lauldes ütlema õige värvi. Selle pilliga on õpetaja sõnul tegevusi võimalik välja mõelda lõputult. Liikumistegevustest on lasteaias väga populaarne “Kes aias” ja ka kaerajaan. Vaadeldud tunnis kasutas õpetaja keele õpetamiseks loodusheliseid, õpetaja mängis erinevate lindude, loomade ja looduse hääli ning lapsed arvasid, kes või mis need on. See tegevus oli sissejuhatuseks laulule, kus paljud needsamad loomad ja linnud olid laulu sõnavara hulgas esindatud. Samuti kasutas õpetaja palju rütmikat: kui erinevaid fraase või väljendeid ei lauldud, siis saatsid neid plaksud või patsud. Plaksud markeerisid üksikuid sõnu või silpe või fraasi rõhutatud osi. Tunni sissejuhatav tegevus oli samuti seotud rütmika ja liikumisega. Lapsed tulid klassiruumi rütmika pala saatel, lugedes marssides kaasa numbreid. Aeglasema vaheosa puhul näitas õpetaja pilti, mida lapsed pidid kirjeldama. Õpetaja B kasutab keeletunnis enamasti vaid laulu, kuna muudeks tegevusteks väga palju aega ei jätku. Mõnikord on ta kasutanud ka rütmikategevusi, saatelille laulude saatmiseks ning ka erinevaid ringmänge. Muid muusikategevusi õpetaja C eesti keeles väga palju ei tee, kuid toob siiski välja lastepillide kasutamise: *„Palju kasutan pillimängulugusid plaadi pealt, sealt kuulavad nad puhast eesti keelt. Siis me mängime loole kaasa pille ja kui seda mitu korda mängida, siis hakkavad nad lõpuks ka kaasa laulma.”* Väga palju kasutab ta ka

erinevaid laulumänge ja liikumistegevusi, näitena toob ta välja laste suure lemmiku K. Levini laulumängu „Üks ussike“.

4. Missugune on eestikeelse muusika mõju tunni üldatmosfäärile/lastele?

Üldiselt aitavad muusikalised tegevused õpetajate sõnul muuta tunni lõbusamaks ja vaheldusrikkamaks ning seeläbi ka lastele atraktiivsemaks. Tõdeti ühiselt, et lastele ikka väga meeldib laulda. Seda oli näha ka õpetaja A tunni vaatluse põhjal. Lapsed hakkasid väga sageli spontaanselt laulma juba enne, kui õpetaja oli neid juhendanud. Lapsed laulsid meelsasti kaasa ja küsisid õpetajalt ka laule, mida selles konkreetses tunnis läbi ei võetud. *“Mõnikord on nii, et kui juba tegevus on ära lõppenud ja kõik need õpimapid on kohale pandud, siis lapsed tulevad ja ütlevad, et teeme veel ühe korra, tahame veel seda laulu.”* Muusikaliste tegevuste puhul saavad rõõmu tunda kõik lapsed, ka need kelle keeleoskus on väiksem või kes on tagasihoidlikumad või vaiksemad. *“See on kõige parem lahendus vaiksemate laste puhul, just siis kui lapsed laulavad kooris. Võibolla see suuline osa on tema jaoks on üsna keeruline, aga ta teeb kaasa, sammub, loendab, teeb”.* Laulud mõjutavad ka lapsi emotsionaalselt ning tekitavad neis erinevaid tundeid. Õpetaja B kirjeldab üht tundi, kus lauldi laulu Eestimaast ning vaadati ühiselt videot: *“Ma ei teagi, kas see oli sellest laulust, aga video oli ka ilus. Laulsime ja vaatasime ühiselt laulu “Eestimaalaul”, mis lastele nii väga meeldis, et lausa pisarad tulid silma ühel tüdrukul. Lapsed ütlesid, et oi, nii tore, et ma elan siin Eestis. Kuidagi väga läks korda nende see laul.”* Õpetaja C leiab, et muusikatunnid on laste lemmiktunnid ning nende jaoks pole eriti vahet, mis keeles need tegevused toimuvad: *“Kui tegevus on meeldiv ja meeldib õpetajale endale, siis meeldib lastele ka. Lapsed väga hea meelega teevad eestikeelseid asju.”*

5. Mis raskused on eestikeelsete muusikategevuste läbiviimisel?

Õpetajad ei osanud tuua välja konkreetseid probleemkohti. Ühiselt leiti, et koolitusi ja materjale on piisavalt ning kui õpetaja oma tundides muusikalisi tegevusi ei kasuta, siis on see lihtsalt tema isiklik valik. Õpetaja B toob välja, et *“igati ei julge ise laulda ja kui ise ei laula, siis on praktiliselt võimatu laulu õpetada. Isegi kui sul on olemas laul helikandjal, siis ikkagi pead sa seda kordama ning lastega koos laulma.”* Õpetaja A kirjeldab sagedast probleemi õppematerjalide või laulude kasutamisel, nimelt on mõnikord laulude salvestistes

olev eesti keel veidi moonutatud ning tal on teinekord raske otsustada, kas see on õige või vale. Sageli on lauludes sõnad vales vältes: *“Kuidas sa ütled päkapikk? Aga mõnikord on laulus “seal elab päkapikk”.* Koolitusel õpetati meil olema tähelepanelikud, et sõna kõlaks lauludes ikka õiges vormis.” Õpetaja C puhul on kõige suuremaks takistuseks ajapuudus. Ta tahaks kasutada tunnis rohkem eestikeelseid tegevusi, kuid lasteaias toimub palju üritusi, mille tarvis on vaja õppida ka venekeelset repertuaari, nii et sageli lihtsalt ei jõua ühe tunni sisse mahutada niivõrd palju erinevaid tegevusi. Samuti leiab ta, et tihtipeale võib muusikaõpetajate puhul takistuseks olla ka vähene keeleoskus ja huvi puudumine.

3.2 ARUTELU

Kokkuvõtvalt võib öelda, et kõik uurimuses osalenud õpetajad kinnitasid muusikategevuste positiivset mõju keeleõppele ning näitasid üles suurt entusiasmi ja huvi teemaga tegeleda. Muusika ja keeleõppe lõimimist põhjendati eelkõige enda sooviga teha laste jaoks tunnid põnevamaks ja lõbusamaks, samas parandada ka laste keeleoskustaset. Ühe põhjusena toodi välja ka Eesti kultuuri tutvustamist läbi muusikaliste tegevuste, muutes seeläbi laste jaoks atraktiivsemaks ka keeleõpet. Eesti keele õpetajate puhul oli määravaks ka õpetajate endi muusikaline taust, mis võimaldab selliseid tegevusi mugavalt läbi viia. Muusika kasutamise juurde viisid õpetajaid erinevad muusikaalased koolitused. Kõik õpetajad tõid välja koostöö olulisuse ning samade muusikategevuste kasutamise tähtsuse nii rühmas, muusika- kui ka eesti keele tunnis. Sama põhimõtte toob välja ka Kulderknup (2008), kelle kohaselt on teema omandamise seisukohast oluline esitada seda erinevate valdkondade ja vaatepunktide kaudu. Oma rolli eesti keele õppes mängivad ka muusikaüritused nii lasteaias kui ka väljaspool lasteaeda, kus lastel avaneb võimalus Eesti lauludega esineda või lihtsalt kuulata eestikeelset laulu. Nii Ruutmets ja Saluveer (2008) kui ka Gordejeva jt (2004 – 2005) toovad välja keelekeskkonna olulisuse. Samuti soodustavad sellised muusikalised üritused lapse kuulamisoskuse arengut, mis on keeleõppe seisukohast samuti oluline (Paterson ja Willis, 2008).

Õpetajate vastustest selgus, et selle valdkonna muusikaalaseid koolitusi toimub sageli ning samuti on õpetajatel kasutamiseks palju meetoodilist materjali. Õppematerjalina kasutavad õpetajad spetsiaalselt eesti keele kui teise keele õppeks loodud materjale, aga üsna palju ka

tavalisi Eesti lastelaule, neid vajadusel kohandades. Näidetena õpitud lauludest toodi välja üsna palju sarnast materjali, näiteks ringmäng „Kes aias“, „Metsamuusika“ jm.

Kõige huvitavam oli aga kuulda, milliseid muusikategevusi õpetajad kasutavad ning kuidas nad lõimivad neid keeleõppega. Selgus, et igal õpetajal on oma võtted ja lähenemine, aga on ka palju sarnast. Kõige sagedamini mainiti muusikalistest tegevustest laulu, mille puhul peeti oluliseks vähest ja lihtsat sõnavara, korduste esinemist ja lihtsat meloodiat. Laulu puhul peavad oluliseks samu aspekte ka näiteks Watts (1984) ja Dunn (1983). Üks õpetaja toob laulude puhul eraldi välja ka selle, et laulude abil saab õppida fraase, mis on keeleõppe seisukohast oluline. Sama kinnitavad ka Paterson ja Willis (2008). Kahe õpetaja puhul saame rääkida ka laulude paralleelselt kahes keeles (õpitavas keeles ja emakeeles) õppimisest, mille õpetajad leidsid olevat kasuliku. Sarnast meetodit praktiseerib ka David Watts (1984), kes kirjeldab seda oma artiklis „Singing and second language learning“. Lisaks mainiti muusikalistest tegevustest veel muusika kuulamist, pillimängu ja liikumist. Ka Lee ja Lin (2015) tõid oma uurimuses välja rohkelt erinevaid muusikalisi tegevusi ning kirjeldasid nende positiivset mõju.

Intervjuudest selgus ka, et lastele meeldivad muusikalised tegevused keeletunnis väga ja nad tunnevad neist suurt rõõmu. Samuti võimaldavad sellised tegevused osaleda õppeprotsessis ka väiksema keeleoskusega või tagasihoidlikemal lastel. Ka Lee ja Lin (2015) toovad oma uurimuses välja muusika positiivse mõju introvertsematele lastele. Paterson ja Willis (2008) leiavad samuti, et muusikaliste tegevuste kasutamine arendab lapses enesekindlust ja esinemisjulgust.

Uurimistöö tulemused kinnitasid üldiselt teooriaosas välja toodut, kuid täiendasid seda põnevate kommentaaride, arvamuste ja praktiliste võtetega. Kõike eelnevat arvesse võttes leian, et töö annab hea ülevaate muusika rollist eesti keele õpetamisel vene õppekeelega lasteaeajades.

KOKKUVÕTE

Käesolev bakalaureusetöö keskendub eesti keele kui teise keele õppele lasteaias ning uurib muusika kasutamist keeleõppes. Teemat ajendas mind uurima eelkõige huvi ja ka professionaalne vajadus teada saada, kuidas kasutatakse eelkooliealiste eesti keele õppes muusikategevusi.

Töö eesmärgiks on selgitada välja, kuidas kasutatakse muusikalisi tegevusi vene või eesti-vene õppekeelega lasteaedades vene emakeelega lastele eesti keele õpetamiseks. Selleks kontakteerusin õpetajatega, kes kasutavad keele õpetamiseks mingil määral muusikalisi tegevusi ning viisin läbi intervjuud. Kokku kohtusin kolme õpetajaga: kahe eesti keele õpetajaga ning ühe muusikaõpetajaga. Intervjuuküsimused lähtusid 5 uurimisküsimusest:

1. Mis on õpetajate peamised põhjused muusika ja keeleõppe lõimimiseks?
2. Kust leiavad õpetajad infot/õppematerjale muusika ja keeleõppe lõimimise kohta?
3. Missuguseid muusikalisi tegevusi kasutatakse eesti keele õpetamiseks?
4. Missugune on eestikeelse muusika mõju tunni üldatmosfäärile/lastele?
5. Mis raskused on eestikeelsete muusikaliste tegevuste läbiviimisel?

Õpetajate vastustele toetudes üritasin leida vastust uurimistöö probleemile: Milline on muusika roll eesti keele kui teise keele õpetamisel lasteaedades?

Tulemustest selgus, et uurimuses osalenud õpetajad kasutavad eestikeelseid muusikalisi tegevusi üsna palju ning leiavad selle olevat väga kasuliku, nii lapse keeleoskustaseme kui ka tunni üldise käigu seisukohast vaadelduna. Lisaks toodi keeleõpet soodustava tegurina välja ka Eesti kultuuri tundmaõppimine läbi erinevate muusikaliste tegevuste (tähtpäevad, lasteaiavälised üritused jm). Õpetajad kirjeldasid huvitavaid võimalusi kuidas muusikat ja eesti keele õpet lõimida ning tõid ohtralt näiteid oma õppetegevustest. Kõige rohkem kasutatakse keeleõppes laulu, aga mõningal määral ka muid muusikategevusi. Laul aitab õpetajate sõnul parandada laste hääldust ning võimaldab efektiivsemalt omandada sõnavara. Lisaks pakub laul õppijale autentset eestikeelset sisendit. Muude muusikategevuste seast

toodi välja liikumistegevusi, tantsu, pillimängu, aga ka muusika kuulamist. Vene laste laulurepertuaar ei erine väga palju Eesti laste omast, õpetajad kasutavad oma tegevustes enamasti tavapäraseid Eesti lastelaule. Selgus ka, et lastele väga meeldivad Eesti lastelaulud ning hea laulu või mängu puhul pole oluline, mis keeles see on. Lisaks muudavad muusikalised tegevused tunni põnevamaks ning tekitavad lastes rohkem positiivseid emotsioone.

Töö annab ülevaate kolme õpetaja tegevusest muusika ja keeleõppe lõimimise vallas ning toob teiste seas välja ka praktilisi võtteid selliste tegevuste läbiviimiseks. Leian, et töö on heaks õppematerjaliks ja ka inspiratsiooniks õpetajatele, kes soovivad tuua oma keeleõppetegevustesse rohkem muusikat või rikastada oma tundi millegi uue ja põnevaga.

SUMMARY

THE ROLE OF MUSIC IN TEACHING ESTONIAN AS A SECOND LANGUAGE IN KINDERGARTENS

This bachelor's thesis focuses on teaching Estonian as a second language in kindergarten and examines the use of music in language learning.

The aim of the thesis is to find out how musical activities are used in Russian or Estonian-Russian kindergartens for teaching Estonian. For this purpose, I contacted teachers who use musical activities to teach Estonian language and conducted interviews. I met three teachers in total: two Estonian language teachers and one music teacher. The questions for the interviews were based on five research questions:

1. What are the main reasons for teachers to integrate music and language learning?
2. Where can teachers find information on integrating music and language learning?
3. What musical activities are used to teach Estonian?
4. What is the impact of Estonian music on the general atmosphere of the lesson and on children?
5. What are the difficulties in conducting musical activities in Estonian?

Based on the teachers' answers, I tried to find the answer to the following research problem: What is the role of music in teaching Estonian as a second language in kindergartens?

The results showed that the teachers involved in the research use quite a lot of musical activities to teach language and find it very useful. In addition, learning about Estonian culture through various musical activities was also mentioned to be beneficial in language learning. Teachers described interesting ways to integrate music and Estonian language learning, and drew examples of their learning activities. The most common musical activity in language learning is singing, but some other musical activities were also mentioned. According to the teachers, singing helps to improve the pronunciation and allows children to acquire vocabulary more effectively. In addition, it provides the learner with authentic Estonian input. Among other musical activities, movement activities, dancing, playing

instruments and listening activities were also introduced. The singing repertoire is not very different from that of Estonian children, teachers usually use traditional Estonian children's songs in their activities. It also turned out that children love Estonian children's songs and are happy to participate in such activities. In addition, musical activities make the lesson more exciting and create more positive emotions.

The work gives an overview of the activities of three teachers in the field of integration of music and language learning, and among other things, brings out practical techniques for carrying out such activities. I believe the work is a good teaching material and also an inspiration for teachers who want to bring more music into their language learning activities or enrich their lessons with something new and exciting.

KASUTATUD KIRJANDUS

- Avvald, A.** 2017. Abimaterjal varajase inglise keele õpetamiseks laulude abil lastele vanuses 5 – 7 a. [Bakalaureusetöö]. Tartu Ülikool. Tartu.
- Brewster, J., Ellis, G., Girard, D.** 2003. The primary English teacher's guide. Pearson Education Limited.
- Dunn, O.** 1983. Beginning English with young children. London: Maxmillian Publishers Ltd.
- Dunn, O.** 2012. Introducing English to young children: Spoken language. North Star ELT.
- Gordejeva, N., Härm, I., Kaljuste, M., Lunjova, N., Merila, M., Peedo, Ü., Raun, M.** 2004 - 2005. Eesti keele kui teise keele õppimist soodustav keskkond koolieelses lasteasutuses ning selle loomist toetavad materjalid.
- Haridussilm. Haridus- ja teadusministeerium. www.haridussilm.ee. (15.04.2019).
- Kebbinau, M.** 2010. Lõimitud aine- ja keeleõpe ehk LAK-õpe.
<https://oppekava.innove.ee/loimitud-aine-ja-keeleope-ehk-lak-ope-2/>. (15.04.2019).
- Kilk, J.** 2018. Muukeelse lapse keeleõpe eesti õppekeelega rühmas. [Bakalaureusetöö]. TÜ Narva Kolledž. Narva.
- Koolieelse lasteasutuse seadus. RT I 1999, 27, 387.
<https://www.riigiteataja.ee/akt/114032011006>. (15.04.2019).
- Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava. RT I 2008, 23, 152.
<https://www.riigiteataja.ee/akt/13351772>. (15.04.2019).
- Kulderknap, E.** 2009. Õppe ja kasvatustegevuse korraldus. Tallinn: Studium.
- Kärtner, P.** 2000. Kuulamisoskuse arendamine. Tallinn: TEA kirjastus.
- Kärtner, P., Tuuling, L., Maiberg, L., Rikker, M., Voltein, E.** 2005. Võõrkeeleõppe meetodid, mängud ja harjutused. Tartu Ülikooli Narva Kolledž.
- Kärtner, P., Hausenberg, A.-R., Pihlak, L., Saarso, K.** 2006. Õppematerjal koolieelsete lasteasutuste eesti keele kui teise keele õpetajate põhi- ja täienduskoolituseks. Atlex.
- Lee, L., Lin, S-Ch.** 2015. The impact of music activities on foreign Language. English learning for young children. *Taiwan Journal of the European Teacher Education Network* Vol. 10, p 13-23. <https://jeten-online.org/index.php/jeten/article/view/63/53>. (16.04.2019).

Masso, A., Kello, K. 2010. Vene õppekeelega koolide valmisolek eestikeelsele gümnaasiumiõppele üleminekuks. Tartu Ülikool.

Medina, Suzanne L., 1990. The effects of music upon second language vocabulary acquisition. <https://eric.ed.gov/?id=ED352834>. (16.04.2019).

Mehisto, P., Marsch, D., Frigols, M.-J., Võlli, K., Asser, H. 2008. Lõimitud aine- ja keeleõpe. Tallinn: Iduleht.

Mora, C.-F. 2000. Foreign language acquisition and melody singing. *ELT Journal*. Vol. 54 Issue 2, p 146–152.

Paterson, A., Willis, J. 2008. Oxford basics for children. English through music. Oxford University Press.

President Kaljulaid: On tohutu lapse aja ja ressursi raiskamine, kui me ei õpeta talle selgeks veel ühte keelt. Postimees. 2.02.2017. <https://www.postimees.ee/4001829/president-kaljulaid-on-tohutu-lapse-aja-ja-ressursi-raiskamine-kui-me-ei-opeta-talle-lasteaias-selgeks-veel-uh-te-keelt>. (15.04.2019).

Ranne, A. 2002 – 2003. Eesti keele kui teise keele õpetamine lasteaias 2002. aastal. Tallinn.

Ruutmets, K., Saluveer, E. Võõrkeel. 2008. Õppimine ja õpetamine koolieelses eas. Toim Kikas, E. (2008) Tartu Ülikooli kirjastus.

Ventšikova, M. 2014. Eestikeelne muusikaõpetus vene õppekeelega koolis. [Magistritöö] Tartu Ülikool. Tartu.

Watts, D. 1984. Singing and second language. *Canadian Folk Music*. Vol. 18 Issue 4, p 15-20.

Yousefi, A. Yekta, R-R., Farahmandian, H. 2014. The effect on modern lyrical music on second language vocabulary acquisition. *Mediterranean Journal of Social Sciences*. Vol. 5 No. 23. <https://www.mcser.org/journal/index.php/mjss/article/view/4903>. (16.04.2019).

LISAD

Intervjuuküsimused. Muusikaõpetaja ja eesti keele õpetajate intervjuuküsimused olid teatud punktides veidi erinevad. Küsimuse numbri järel olev täht “e” markeerib eesti keele õpetaja küsimust, “m” muusikaõpetaja oma. Kui küsimuse numbrile ei järgne eraldi märgistust, siis oli küsimus mõlemale õpetajale ühine.

A. Õpetaja taust

1. Mis on teie poolt õpetatav ainevaldkond? Kui kaua olete õpetajana tegutsenud?
2. Kas see on ka teie eriala? Mida olete õppinud ülikoolis?
- 3e. Kui sageli toimuvad eesti keele tunnid? Kui kaua tunnid kestavad? Mis vanuses lastele õpetate?
- 4m. Mis vanuses lastele õpetate? Mis vanuses laste õppetegevustesse hakkate lõimima ka keeleõppetegevusi? Kuidas see toimib sõimerühmas, kuidas vanemate lastega?

B. Üldine

1. Millele pöörate eelkooliealiste tunde planeerides tähelepanu? Mis on tundide puhul oluline?

C. Muusika kasutamine

1. Kas kasutate eesti keele õpetamiseks muusikalisi tegevusi? Miks kasutate? Kui sageli?
2. Milliseid muusikalisi tegevusi kasutate keele õpetamiseks?
3. Kust leiate infot/õppematerjale teema kohta? Kas olete osalenud koolitustel? Tooge näiteid materjalidest või koolitustest.
- 4m. Miks lõimate oma muusikategevustesse sisse keeleõpet? Mis keeles toimuvad teie tunnid? Kui sageli kasutate eestikeelseid tegevusi?

D. Laul

1. Mille õpetamiseks sobib laul eriti hästi?

2. Missugune laul on keeleõppes kasutamiseks hea?
3. Kust leiate laule? Kas kohandate? Kas olete ise välja mõelnud? Tooge näiteid.
4. Mis laule kasutate keeleõppes? Tooge näiteid. Kas kasutate Eesti rahvalaulu?
5. Millises tunni etapis te laule tavaliselt kasutate?
6. Kuidas näeb välja laulu õpetamise protsess?
7. Kuidas selgitate lastele sõnade tähendust? Kas tõlgite? Missuguseid näitlikustavaid vahendeid olete kasutanud? Kas olete lastele õpetanud laule ka paralleelselt vene keeles?

E. Muud muusikalised tegevused

1. Kas kasutate keele õpetamiseks ka muid muusikalisi tegevusi? Näiteks ringmänge, tantsu, muusika kuulamist, pille. Kas saate tuua näiteid mõnest toredast tegevusest?

F. Muusika mõju lastele

1. Kuidas hindavad muusikalisi tegevusi lapsed? Kas muusikalised tegevused on oodatud? Kuidas mõjutab muusika laste meeleolu tunnis? Kas lastele meeldib laulda eesti keeles?
2. Millised on laste lemmikulaulud või lemmiktegevused?
3. Kuidas reageerivad muusikalistele tegevustele tagasihoidlikumad ja vaiksemad lapsed?

G. Väljaspool tundi

1. Kas lapsed puutuvad muusikaga keeleõppelisel eesmärgil kokku ka väljaspool keeletundi? Pean silmas näiteks lasteaiaüritusi, kontserte väljaspool lasteaeda, muuseumikülastusi vms.
- 2m. Kas muusikatunni tegevused on aktiivselt kasutuses ka rühmas või eesti keele tunnis?

H. Raskused

- 1e. Mis asjaoludel paljud eesti keele õpetajad muusikategevusi pigem ei kasuta?
- 2m. Mis asjaoludel muusikaõpetaja oma õppetegevustesse keeleõpet ei löimi?

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Katre Koppel,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose „Muusika roll eesti keele õppes vene õppekeelega lasteaedades“, mille juhendaja on Kadri Steinbach, reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
2. annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
3. olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
4. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Katre Koppel

10.05.2019